

והזקן חכם יעקב היה מקניט אותי: "ראית, הרי אמרתי לך שזכות ירושלים תגן עלינו, שהאלוקים הצילנו ממיתה משונה". נטלנו ידים, התפללנו ערבית ואכלנו. לפתע נכנסו לבית המלון שני השודדים, כשראו אותנו היו המומים... ניגשו אותם רוצחים למורה הדרך, ושאלוהו בתמיהה: 'איך הגעתם לפה?!' וישבע להם באמונתם שאינו יודע, רק הסוסים הלכו להם ואנחנו אחריהם... והסוסים לא הלכו כלל בשביל, אלא בדרך ישרה שסידר להם אלוקים משמים, ופתאום מצאנו עצמנו בגינת העיר - "ברוך פודה ומציל!" (הקדמה לשו"ת "ישא ברכה")

יעקב הצדיק וענה הפסול

יעקב ממציא הסוכות!

"ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות". (ל"ג י"ז)

יעקב אבינו עשה דבר חדש, שאף אחד לא עשה כן לפניו. בחמלתו על בהמותיו, הכין להם סוכות, ובגלל החידוש בדבר, נקרא מעתה שם המקום סכות.

(אוה"ח שם)

ולמקנהו נתן סוכות...

שאלה שעלתה השבוע לפני גדולי הדור - לאחרונה פורסם שגן החיות התנ"כי מודה למשפחת... על שתרמו לגן החיות מאות ענפי דקלים, המשמשים לפילים למזון. נשאלה השאלה: האם אפשר להאכיל את הפילים בענפים שסיככו בהם?

הגאון רבי יוסף שלום אלישיב השיב שאם דרכם בכך, הרי זה מאכלם ואין בכך בזיון מצוה.

והגאון רבי חיים קניבסקי חכך לאיסור, שזה בזיון מצוה להאכיל לחיות.

(נר לשולחן שבת" מפני חתן הגר"ח"ק)

פיל שבלע כפיפה מצרית - סל העשוי ממצרי דקל. (מנחות טז. ב"ב כב. ועיי"ש)

ענה ממציא הפרדות!

"הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר". (ל"ג כ"ד ועיי"ן רש"י ופסחים נד.)

ותמוה: איך יתכן לומר שענה הוא זה שהביא פסולים לעולם, והרי כבר היו פרדות בעולם לפניו, כמובא בפרשת תולדות "שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא זהבו של אבימלך"?!
תירץ החזקוני: קודם זמנו של ענה הבהמות עשו זאת מעצמם ולא היו יודעים מאין הפרדים באים. וענה 'הפסול' היה הראשון שהבין בחכמה זו ועסק בדבר, זיווג חמור וסוסה וילדה פרדה. (שם)

יש שישבו: זבל פרדותיו של יצחק, הכוונה לעופותיו. (כפי יהודה החסיד) יש שתוצו: בתחילה הפרדות היו רק אצל מלכים ושרים, וענה לימד את כל באי עולם איך עושים פרדות, ומעתה היו אצל כולם. (רבינו אפרים) ויש שכתבו שהם אכן מדרשים חלוקים. (נזר אריה)

ללמדנו: יעקב דרכו - במה אני יכול לדאוג לבהמות שלי? ואילו ענה מהותו - מה אני יכול להפיק מהבהמות שלי! (נר לשולחן שבת)

המהרי"ל היה מורה לפרנסי הקהל במגנצא כאשר עליהם לבוא לפני מועצת העיר, אזי לפני שילכו, יקראו ב"פרשת וישלח".

וכן העיד הרמב"ן על רבינו הקדוש, שתמיד כשהלך אל הקיסר היה לומד "פרשת וישלח". פעם אחת הקיסר קרא לו בדחיפות לדבר נחוץ, נזדרז רבי, שכח ולא קרא. כשבא לחזור זכר זאת, וביקש מהקיסר כי הפעם עבדיו ילווהו לשמירה. סוף דבר - לוויתם לא הועילה, ועמדו עליו שודדים וגזלוהו. והיה רבי תולה זאת בזה שלא למד את הפרשה לפני שיצא לפגישה. (ליקוטים כ"ג)

במדרש רבה ובילקוט בפרשה, מובא מעשה זה בדרך אחרת, שרבי כשהיה צריך ללכת למלכות לא היה לוקח עמו מבני רומי ללוותו. פעם אחת לא למד פרשה זו ולקח מבני רומי ללוותו, לא הגיע לעכו עד שמכר את מעילו החשוב כדי לשחדם, שלא ירעו לו... (עיי"ש)

הבאנו בשבוע שעבר את המנהג להעלות לתורה מי שתמיד לצאת לדרך בבית הכנסת "עדת ישראל" בלונדון, קהילתו של הגאון רבי יוסף צבי דינר עושים "מי שבירך" אחר כל עליה אף בימות החול, ואדם שיוצא לדרך מוסיפים "ויצליח דרכו". יש לציין כי בשבת ויום טוב לא מזכירים זאת, דנראה כעובדין דחול.

(נר לשולחן שבת" יש"כ להרה"ג רבי זאב הלוי דינר ועיי"ן או"ח ש"ז א')

סיפר הראשון לציון, הגאון רבי יעקב שאול אלישר, ה"ישא ברכה": "אבי מורי שלח אותי לכפרים באיזור איזמיר כדי לגבות כספים מאנשים שלוו ממנו. בחזרתי לאיזמיר, הצטרף אלי זקן אחד, חכם רבי יעקב מלמד, שהיה אוסף כסף למען בני ירושלים.

סמוך לשקיעה, עצרנו והתפללנו מנחה. באמצע שמונה עשרה עברו שני שודדים מזויינים בכלי נשק, ושאלו את מורה הדרך שלנו להיכן מועדות פנינו. כשהשיב להם, לאיזמיר, אמרו לו השודדים בעזות: "אין לכם סיכוי לצאת מהעמק הזה. אנחנו ממתנינים לכם בהמשך הדרך, ושם נהרוג את היהודים שלך!"

כאשר סיימנו להתפלל, אמרו לנו האיש את שאמרו השודדים. אני רעדתי בכל גופי ובכיתי, לא ידעתי מה נעשה. ויהי כראות אותי חכם יעקב בוכה ומצטער, מילא פיו שחוק, ואמר לי: "אינני חושש מהם כלל וכלל, כיון שירושלים נמצאת איתי!"

הגיע הלילה וחושך כיסה את ההרים, מורה הדרך ניסה למצוא דרך עוקפת בהר התלול. לשם כך ביקש מאיתנו לרדת מן הסוסים וללכת ברגל. התחלנו לעלות במעלה ההר, אך לא ראינו דרך כלל. כששאלנו את מורה הדרך היכן הדרך? ענה לנו: "אל תדאגו, אנו נגיע לדרך המובילה אל העיר עוד שלוש שעות".

כך המשכנו והלכנו בפחד נורא, בדרך לא דרך עוד כמה שעות, והנה לפתע מצאנו את עצמנו בתוך גינה גדולה. מורה הדרך הסתכל לכל הצדדים, התבונן, ולפתע התחיל לרקוד ולשיר...

לפליאתנו אמר לנו: "תדעו לכם שאלוקים אוהב אתכם מאד, שכבר ניצלנו מהרוצחים, כי הגענו לעיר". עלינו על הסוסים ואחרי רבע שעה הגענו לבית מלון.

יעקב אבינו ועובדיה הנביא

"כי במקלי עברתי את הירדן הזה". (לבי"א) במה היה כוחו של אותו מקל?
הביא ב'פענח רזא': המקל של יעקב היה חלול, ותמיד מילא אותו בשמן, כדי שיהיה לו לאור בלילות - ללמוד תורה. על ידי השמן והמקל בקע את הירדן, וחוללו פלאי פלאות לדורות.
מהשמן הזה יצק יעקב על האבן בהר המזריה, ומכיון שהכמות היתה מעטה יצק רק על ראשה (כ"ח י"ח). ואילו בחזרתו מחרן נאמר בפרשתנו "ויצק עליה שמן" (ל"ה י"ח), כאן יצק על כולה, כי כאן כבר היה לו בשפע.
עובדיה נתן שמן לבני הנביאים, כדי שיוכלו ללמוד לאורו, כשהתחבאו במערה בימי אחאב, ולכן זכתה אשתו לנס השמן ולעושר רב.
מיעקב ועובדיה רואים אנו את השכר העצום של "מי שנותנים נר למאור!"
[מלבי"ם. ראב"ם. "נר". בפרד"א כתב שהיה זה שמן נס]

"חזון עובדיה" (הפטרות השבת)

רבי עובדיה הגר היה בן למשפחת אצילים צרפתית מיוחסת. להוריו נולדו תאומים, שני בנים. הראשון רוג'ר: "היה דורש חרב ומלחמות", והצעיר ג'והן: "היה דורש דעת ובינה בספרים".
בהיותו נער שמע ג'והן על הבישוף אנדריאס שהתגייר, נרדף ע"י הנוצרים ונדד לקושטא. ג'והן למד לימודי כמורה, משנתמנה לכומר חלם שאנדריאס הגר בא אליו וביקשו ללכת בדרכיו. בחודש אלו שנת ד' תתס"ב 1102 בהיותו בן שלושים התגייר, וקרא לעצמו עובדיה הגר, על שם עובדיה הנביא, שהיה גר.
הוא חיבר ספר פולמוס נגד הנצרות, להצדיק את מעשהו. בשל חכמתו וידיעותיו הרבה להתווכח עם הנוצרים, אנשי הכנסייה רדפו אותו וכלאוהו. בעזרת אחד מחסידיו נמלט באמצעות חבל מבעד לחלון הכלא. הוא עזב את אירופה, והגיע לארצות המזרח התיכון, שם התקבל בכבוד גדול, וחיבר ספרים חשובים רבים.
בבגד שימש זמן מה כגבאי, ובגניזה הקהירית נמצאה מגילה מעניינת, בה כתב על חיי היהודים בבבל, והזכיר את דיכויים: "הוכרחו לשאת טלאי צהוב ולענוד תו שהם בני חסות. הנשים צריכות לנעול נעליים בשני צבעים. הוטלו עליהם מיסים כבדים, ומי שלא שילמם בחייו לא הובא לקבורה במותו..." ("יהדות בבלי")

את מי כינה הרמב"ם: "מרנא ורבנא, המשכיל, גר הצדק, המבין"?
את עובדיה הגר. [גר אחר שאף שמו היה עובדיה].

בתשובות הרמב"ם ישנן שלש שאלות ששלח לו עובדיה הגר.

באחת מהן עובדיה הגר מספר, כשהתווכח עם רבו, טען שהישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה. רבו השיבו כי הם עובדי ע"ז. כשהמשיך להתווכח עימו, כינהו רבו בתקיפות "אל תען כסיל כאוולתו..." עובדיה שנכלם ונעלב, התלונן על כך לרמב"ם.
והשיבו הרמב"ם: "ודאי שהישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה".
הארץ בדבריו, פייסו, והוכיח את רבו - "קרוב בעיני ששוגג הוא, וראוי לו לבקש ממך מחילה, והיה צריך לדבר אליך רכות, והזהירה אותנו התורה לקרב הגרים. ואיך אפשר לכות "כסיל" לאדם שעזב את אביו ואמו, עירו וארצו ונדבק באומתנו, שכולם מזלזלים ורודים בה, בהכרח יקרא משכיל ופיקח". (ק"ס ועיי"ש)

"ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל". (ל"ב כ"ט)

מעשה באחד שנתן לבנו הנולד לו למזל טוב את השם יעקב, ושכח שיש לו כבר בן בשם יעקב... בא האיש לפני הגאון רבי יוסף שאול נתנזון, "השואל ומשיב", ושאלו - מה יעשה?
פתח "השואל ומשיב" חומש ונפתח לו מיד בפרשת וישלח, בפסוק "לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל". וציווה עליו לשנות את שמו לישראל...
(שו"ת "משנת אליעזר" כ"ט)

יעקב ישראל ומגדיאל

מלחמת אנשי הדת הנוצרית ביהדות היתה קשה ואכזרית. בין השאר הם אסרו על הדפסת התלמוד. כאשר הסכים לבסוף האפיפיור להתיר את הדפסת התלמוד, היה זה בתנאי שהשם תלמוד לא יופיע בשער, אלא 'גמרא' או 'שיתא סדרי'. גם בתוך הדפים צונזרה המילה תלמוד...

כאשר נגזרה שריפה על התלמוד, הספר "עין יעקב" שבו לוקטו אגדות חז"ל מן התלמוד נכלל בכלל הגזירה. והותר לפרסום רק אם שמו ישונה, ואכן שם הספר הוחלף, ונקרא "בית ישראל"...
בסוף המהדורה הזו של ה"עין יעקב" שהודפסה בונציה, מופיע שיר, בו הביעו המדפיסים את התנצלותם למעשה זה. כמובן שהדבר היה צריך להכתב ברמז, מחשש לעינו הרעה של הצנזור:
'הנה זה אוד מוצל 'מאש' מטעם 'אלוף מגדיאל'
ציוה לקרא לו שם חדש. כי לא השיב דתו יואל,
על כן לא יקרא שמך 'יעקב' כי אם 'ישראל'!
וזהו פירוש השיר: אלוף מגדיאל הוא כינוי לאפיפיור השוכן ברומא, כדברי רש"י בפרשה "מגדיאל היא רומי" כלומר שינוי שם הספר מיעקב לישראל, נעשה בגלל אותו אלוף, האפיפיור, שהסכים בתנאי זה, להצלתו של הספר מגזירת האש. (ס"ה)

"ויהי בהקשתה בלדתה... אל תיראי כי גם זה לך בן". (ל"ה י"ח)

השד"ר רבי שלמה משה סוזין סובב בשליחותו למען ירושלים בערי צפון אפריקה. ותיקן בערים פס וצפרו את "קופת רחל אמנו", שכל אישה יולדת, בעת שיושבת על המשבר, תידור סך כסף לשם רחל אמנו, לפדיון נפשה.

רבי שלמה משה מינה פקידים על כספי נדרים אלו. ובעברו בפעם הבאה, ראה והנה הצליח מאד - 'עשו ידיו תושיה'. ויצאה תועלת ליולדות ולעניי ארץ ישראל: היולדות שנתמעט להן צער הלידה! ולעניי ארץ ישראל, שהיתה הצלחה גדולה בקופה הזו.

על כן הסכימו רבני מרוקו, לקבוע תקנה זו בכל הערים, וקבעו קצבה: 'נשי העשירים והבינוניים לא יפחתו מעשרים וחמש אונקיות. והעניים יכולים לתת כפי רצונם, ואין עליהם חיוב וקצבה כלל, ירצו יתנו, לא ירצו לא יתנו'. 'נאום רבני מקנס'.

שנים אחריו עבר שם השד"ר, רבי יונה משה טגיר וכתב: "כל המערער אחר קופות אלו, אני אומר בגזרת עירי קדישין שאם הבנים אמא רחל תתבע את עלבונה מלפני ה', וינקום נקמתו ממנו ומזרעו... ועל המחזיקים בקופות הללו תתפלל עליהם למען יאריכו ימים... בבנים ובבני בנים...". (תקנות חמיו מנכנס"א, "שליחו א'")

"ייצב יעקב מצבה על קברתה הוא מצבת קברת רחל עד היום". (ל"ה כ)

בעלון פרשת לך לך תשע"ב **בבאתי סיפור אודות קבר רחל.**
בני המשפחה מחיפה יצרו עמי קשר וסיפרו את הסיפור כהוויתו.

'בימי מלחמת העולם השניה, סבתי שתח' הוגלתה עם משפחתה לסיביר. חמש שנים של סבל וגבורה יהודית. אביה שהיה ת"ח ואיש צדיק נפטר בסיביר בן מ"ב שנים. בערב פסח אמר: 'אם אצטרך לאכול חמץ בפסח למה לי חיים?!' בבוקר לא קם משנתו! סבתי ואחיה חיפשו מקום בו יוכלו לקבורו, הלכו במסירות נפש עילאית, חצו נהר, עברו על גושי קרח, כשגוש קרח אחד שקע קפצו לגוש הבא.
בלילה הראשון לאחר שעלתה סבתי לארץ ישראל והיא כבת עשרים, ראתה את אביה, רבי יעקב נייס בחלום והוא בוכה בכי תמורורים.

סבתי שהיתה מבית חסידי ידעה שבכל בעיה הולכים לאדמו"ר. התעניינה היכן יש אדמו"ר. סיפרו לה על הצדיק רבי אהרן מבעלז. נכנסה אל הקודש, וסיפרה את שעבר עליה בימי השואה ואת החלום.
אמר לה הרבי: "טוב היה אם היית יכולה להדליק נר בקבר רחל, אבל כיון שהימים הם ימי חירום, סנה לנסוע לשם". סבתי השיבה: "בשביל אבי אעשה הכל, אם זה טוב לנשמה של אבא אסע לקבר רחל!"

הרבי התרגש מאוד ואמר: 'אינך מפחדת?! אם כך סעי לשלום וכשתחזרי בואי לספר לי!' [כשהרבי אמר את הדברים הללו, סבתי מספרת שהיא כבר היתה רגועה, הרי היא שליחת מצוה לספר לרבי].

נסעה לבית לחם, יהודיה יחידה באוטובוס ערבי, הגיעה לקבר. היה שם יהודי אחד, כנראה השומר, זקנו לבן על פי מידותיו. בכתה ובכתה, שפכה את אשר על לבה, את כל שעברה בשואה, מעל שלש שעות, עד שהיהודי ההוא שלא יכול היה לראות בצערה ניגש אליה ואמר: "די, בבית מספיק!" והוסיף "הנה לך מתנה מקבר רחל", נתן לה ספר תהלים שעד היום, חודש כסלו תשע"ב נמצא עמה ומתפללת בו.
היא חזרה לרבי והכניסה קוויטל. הרבי הזמין אותה לשבת. את כל הסעודות אכלה על שולחנו, והרבי שלח לה שיריים. במוצאי שבת קראו לה להכנס. רבי אהרן אמר בנוכחות גבאיו ובהתרגשות: **"אם חזרה כזו בת יהודיה נאמנה אחרי השואה אז זה כבר ימות המשיח!"**
נוסיף את הכרת הטוב: 'בכל יארצייט של רבי אהרן מבעלז סבתי היתה נוסעת ועולה על קברו וקטעה, בימי זקנותה שולחת שליח'.
(נר לשולחן שבת)